

Håkansbölen kartanon päärakennuksen käyttötarkoitus

VD/12650/00.01.02.06/2022

RV/MP/AL/RÅ/MT

Hakunilassa sijaitseva Håkansbölen kartanoalue on kokonaisuudessaan erittäin merkittävä kulttuuriympäristö. Se on huomioitu mm. valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen listauksessa (RKY 1.1.2010). Kartanoalueeseen kuuluvat päärakennuksen lisäksi pihapiirin ja lähiympäristön talousrakennukset sekä koko kartanopuiston alue. Näkyvän ympäristön lisäksi alue on muinaisjäännösaluetta.

Kartanoalue siirtyi Vantaan kaupungin omistukseen vuonna 2005. Kaupunginhallituksen päätöksen mukaisesti kartanon ostoa puolsivat ennen kaikkea kulttuurihistorialliset syyt. Päärakennus on pitkälti alkuperäisessä asussaan säilynyt arvokas yksityiskoti, jossa arkkitehti Armas Lindgrenin suunnittelemat huonekaluryhmät ja kaakeliuunit ovat oleellinen osa kartanorakennuksen interiöörejä. Håkansbölen kartanon korjaushanke käynnistyi ensimmäisen kerran jo vuonna 2007. Tuolloin tehtiin ensimmäinen tarveselvitys- ja hankesuunnitelma. Suunnitelmassa käytölle asetettiin tavoitteeksi, että päärakennuksen käyttötarkoituksenmuutos tehtäisiin rakennuksen ehdoilla ja tilat säilyisivät suurelta osin siinä asussa kuin ne ostohetkellä olivat.

Alueen ja rakennuksen asemakaavasuojaus on ollut voimassa 1990-luvun puolivälistä saakka. Oston jälkeen alueelle laitettiin vireille asemakaavamuuotos, jossa kaavaa ajanmukaistettiin. Kartanoalueen määräyksiä tarkistettiin niin, että käyttöä suunnitellaan rakennusten ja puiston ehdoilla. Vuonna 2014 voimaan astuneessa asemakaavassa suojelutavoitteet on huomioitu yksityiskohtaisella tasolla, ja suojelu ulottuu myös päärakennuksen sisätiloihin. Asemakaavamääräykset linjaavat päärakennuksen käyttöä merkittävästi (liite 1).

Kartanoaluetta on kehitetty vuosien varrella monipuoliseksi kokonaisuudeksi

Jo kaupunginhallituksen ostopäätöksessä tavoitteeksi asetettiin päärakennuksen alkuperäisen hengen vahvistaminen tulevaisuudessa korjauksissa. Siksi juhlatila- ja ravintolapalvelut on sijoitettu pihapiirin talousrakennuksiin. Niihin on pystytty tekemään kevyempiä suojeluratkaisuja, jolloin ne soveltuvat kovempaan käyttöön. Päärakennuksessa taas kunnostuksen lähtökohtana on alkuperäisyyssarvojen säilyttäminen, ja tilat ovat herkempiä suurille yleisömäärille ja kuluttavalle käytölle. Alue tulee nähdä kokonaisuutena, jossa eri rakennusten palvelut täydentävät toisiaan.

Rakennusten ja puiston kunnostus on edennyt vaiheittain. Päärakennuksen vesikatto on korjattu vuonna 2007 ja julkisivut, ikkunat ja ulko-ovet on korjattu 2009–2010. Kartanopuisto on restauroitu EU-hankkeena vuosina 2008–2011. Vuonna 2017 käynnistyi kolmivaiheinen hanke alueen talousrakennusten korjaamiseksi ja niiden saamiseksi kaupunkilaisten käyttöön. Ensimmäiseksi vuonna 2018 kunnostettiin pehtooritalo asemakaavan määrittelemän käyttötarkoituksen mukaisesti kahvilaksi. Pehtooritalossa on toiminut kahvila-ravintolayrittäjä vuosina 2018–2021 ja uudelleen heinäkuusta 2022 alkaen.

Toisessa vaiheessa 2020–2021 aittarakennus kunnostettiin kaupunginmuseon näyttelytilaksi, autotalli myymäläkäyttöön ja liiteri varastotilaksi. Kaupunginmuseon aittanäyttelyt olivat ensi kertaa avoinna kesäviikonloppuisin vuonna 2021. Aitoissa esitellään kartanon työväen historiaa.

Kolmannessa vaiheessa 2021–2022 niin kutsuttu iso talli korjattiin tapahtumatilaksi, pikkutalli museon toiseksi näyttelytilaksi ja varastoksi ja vanha pyykkitupa lastenkulttuuritilaksi. Pikkutallin yhteyteen tuli

myös koko kartanoalueen jätehuolto. Tallirakennusten korjaustyöt valmistuivat joulukuussa 2021. Pyykkitupa valmistui Hakunilan alueen ainoaksi lastenkulttuuritilaksi alkuvuodesta 2022. Kesällä 2022 olivat avoinna kahvila-ravintola Håkans pehtoorintalossa, lastenkulttuurikeskus Pyykkituvassa sekä viikonloppuisin Koiramäen kartanolla -näyttely pikkutalissa ja aittanäyttelyt aitoissa. Vuosien varrella päärakennuksen kunnostamista on valmisteltu jo esimerkiksi pintamateriaalien kunto- ja väritutkimuksilla. Kaupunginmuseo on tutkinut ja restauroinut rakennuksen irtaimistoa, joka on merkittävä osa museon kokoelmaa.

Päärakennuksen käytön suunnittelu tapahtuu suojelun ehdoilla

Vuosien kehitystyön viimeinen vaihe alkaa, kun kartanon päärakennuksen sisätilat kunnostetaan vuosina 2024–2025 ja toiminta käynnistyy keväällä 2026. Päärakennuksen korjaustoimien tueksi on laadittu restaurointisuunnitelma jo vuonna 2011, ja se on ollut myös pohjana syksyllä 2022 käynnistyneessä tarveselvitys-hankesuunnitelmatyössä. Restaurointisuunnitelmassa on huonekohtaisesti käyty läpi pinnoille tehtävät korjaustoimet, joissa asemakaavan suojelumääräykset on otettu huomioon. Suunnitelmassa lähtökohtana on mahdollisimman laaja alkuperäisten pintamateriaalien säilyttäminen. Håkansbölen päärakennuksen erityisyys on aito ja alkuperäinen jugend-arkkitehtuuri. Se muodostaa valtakunnallisestikin ainutlaatuisen kokonaisuuden, joka ulottuu kartanorakennuksen lisäksi esineisiin ja huonekaluihin.

Toimintojen sijoittamista arvokkaihin interiööreihin rajoittavat muun muassa alkuperäisten pintamateriaalien kulutuksenkesto, uusien käyttötarkoitusten vaatimien teknisten järjestelmien sijoittaminen arvokkaaseen huonetilaan, henkilömäärien suhde painovoimaisen ilmanvaihdon riittävyyteen sekä paloturvallisuuden määrittämät reunaehdot käyttäjämääriin. Rakennuksen käytön mukana tulee vaateita, joihin korjaussuunnittelussa pyritään vastaamaan rakennuksen ehdoilla. Näitä asioita ovat muun muassa esteettömyys, riittävät ilmamäärät, paloturvallisuus sekä hygienia- ja tilavaatimukset keittiö-, siivous- ja sosiaalitiloissa.

Julkisivuihin sekä sisätiloihin vaikuttavat ilmanvaihtojärjestelmät ja muut laitteistot pyritään minimoimaan, koska niiden asentaminen olisi ristiriidassa asemakaavan suojelumääräysten kanssa. Tämä vaikuttaa käytön mahdollisuuksiin jonkin verran. Toimintojen suunnittelussa on osattava huomioida myös niiden seurannaisvaikutukset. Esimerkiksi ruoan tarjoaminen ei ole suuressa mittakaavassa mahdollista, koska siihen liittyvät tilantarpeet ja tarvittavien laitteistojen määrä eivät tue rakennuksen suojelua.

Asumiskäyttö on suljettu pois toiminnasta, koska asuintiloihin liittyvät vaatteet esimerkiksi sisäilman, märkätilojen ja palo-osastoinnin järjestämisestä aiheuttavat liikaa suojelua kumoavia muutostarpeita. Samalla myös menetettäisiin tiloja laajemman yleisön käytöstä. Kokouslaitteistoihin ja esimerkiksi äänentoistoon liittyviin teknisiin tarpeisiin ratkaisuna ovat erilaiset muunneltavat ja siirrettävät laitteet, joiden avulla käyttö on mahdollisimman joustavaa eikä sisustuksen autenttisuus kärsi.

Elävä ja ainutlaatuinen kartanomuseo suojelun rajoissa

Kiinnostus museoihin on kasvanut viime vuosien aikana merkittävästi. Museobuumi näkyy matkailutrendinä sekä myytyjen Museokorttien että kortilla tehtyjen museokäyntien määrän vuosittaisena kasvuna. Museot ovat nykyään aktiivisia toimijoita, joilla on vahva yhteiskunnallinen rooli yhteisöjään tukevana toimijoina, jotka kuuntelevat, keskusteleval, osallistuvat ja osallistavat. Håkansbölen päärakennuksen kartanomuseosta tulee tällainen ainutlaatuinen, elävä, aktiivinen ja kaikille avoin kartanomuseo.

Håkansbölessä rakennus itsessään on näyttely. Kartanomuseossa esineet, kaakeliuunit ja tapetit kertovat talon ja sen asukkaiden tarinaa; kävijä on kylässä Sanmarkeilla. Lisäksi vaihtuvissa näyttelyissä voidaan nostaa esiin laajempia pedagogisia sisältöjä, esimerkiksi katsauksia arkkitehtuuri- tai

kaupunkikehityksen historiaan, maatalouden ja kartanoiden yhteiskunnalliseen asemaan eri aikoina tai vaikkapa lasten kasvattamiseen 1900-luvun alussa.

Kartanon ensimmäisessä kerroksessa sijaitsevat asiakkaiden vaatesäilytys, museokauppa ja yleisötila, wc, keittiö sosiaalityötilaan sekä museohuoneita. Toisessa kerroksessa on museohuoneita, museon työntekijöiden työhuone ja varasto sekä kaksi huonetta, joita voidaan vuokrata lyhytkestoiseen kokouskäyttöön.

Alkuperäisten pintojen suojelulla ja restauroinnilla taataan elämyksellinen museokäynti sekä historian säilyminen asiakkaiden koettavaksi jatkossakin. Toiminta sovitetaan edellä mainittujen rakennussuojelun, paloturvallisuuden ja ilmanvaihdon reunaehtoihin. Näyttelyiden lisäksi kartanomuseossa toteutetaan monipuolista yleisötyötä ja -toimintaa, esimerkiksi opastuksia, työpajoja, esityksiä, museokauppalalveluita ja pieniä kaupungin vastaanottoja.

Vapaampaa toimintaa voidaan järjestää niissä tiloissa, joissa pintamateriaaleja joudutaan niiden vaurioituneisuuden takia uusimaan laajemmin. Ruokasalista tulee päätapahtumatila. Se on tarkoitus sisustaa siten, että siellä voidaan järjestää pienimuotoisia kulttuuritapahtumia, kuten kamarikonsertteja. Päärakennuksessa voidaan järjestää myös juhlatilaisuuksia yhteistyössä kartanoalueen kahvilayrittäjän kanssa. Esimerkiksi viikimistilaisuus tai hääparin valokuvaushetki on mahdollista järjestää päärakennuksessa henkilömäärärajoitukset huomioiden, kun juhlatilaisuus ruokailuineen tapahtuu pihapiirissä niihin tarkoitettuihin juhlatilaisuuksiin. Vastaavia palvelukokonaisuuksia, joissa päärakennus toimii osana tilaisuutta sekä talli ja pehtoorintalo varsinaisena juhlapaikkana, on mahdollista suunnitella monenlaisiin tarpeisiin.

Kartanoalueella järjestettävien tapahtumien aikana päärakennus toimii info- ja palvelupisteenä. Sekä kaupunginmuseo että useat kaupungin ulkopuoliset toimijat järjestävät jatkossakin alueella ulkoilmatapahtumia, kuten puistokonsertteja, ulkoilmateatteria, vanhojen autojen tapahtumia, myyjäisiä, lasten leirejä, lavatansseja, paint and wine -konseptin tilaisuuksia, puistopiknikkejä ja -kirppisiä sekä sesonkitapahtumia joulun alkuun ja keväällä. Uusia tapahtumia voidaan kehittää yhteistyössä alueen yrittäjien, asukkaiden sekä muiden vantaalaisten kartanotoimijoiden ja Hakunilan urheilupuiston kanssa.

Toiminnan suunnittelu ja yhteiskehittäminen

Toiminnan nykytilaa on kartoitettu ja tulevaisuuden toimintoja visioitu vuonna 2022 kaupungin työryhmässä. Vuonna 2023 alueen yhteiskehittämistä jatketaan projektikoordinaattorin vetämänä yhdessä kaupungin asiantuntijoiden sekä alueen asukkaiden ja yhdistysten kanssa. Heille tarjotaan mahdollisuus ideoida ja osallistua alueen toiminnan suunnitteluun. Sotungissa ja Hakunilassa on aktiivisia asukkaita, ja toiminnan suunnittelussa huomioidaan myös alueen moniäänisyys. Kartanoalueen kehittäminen linkittyy Hakunilan kulttuuri- ja urheilupuiston kehittämissuunnitelmaan.

Vantaan kulttuuripalveluiden teettämässä asukastutkimuksessa (11/2022) sekä Kartanon joulukuun 2022 -tapahtumassa toteutetussa kävijäkyselyssä erilaiset tapahtumat nousivat ensisijaisena toiveena alueen palveluiksi. Toinen kyselyssä korostunut toive on kahvilapalvelut. Näihin toiveisiin kartanoalueella tullaan vastaamaan kaupunginmuseon, lastenkulttuurikeskuksen, kahvilayrittäjän sekä alueen muiden toimijoiden yhteistyöllä jatkossakin.

Kävijäkyselyssä esitettyjä ehdotuksia ovat esimerkiksi historian elävöittäminen ja esiintuominen, opastukset, luennot, työnäytökset, konsertit, teatteri, stand up, runonlausunta, performanssit ja kurssitoiminta. Tapahtumien lisäksi toinen kävijäkyselyssä toistunut teema oli alueen luonnon, puiston ja miljööön korostaminen. Kartanoalue on vehreä keidas urbaanin kaupungin sydämessä ja sopii

erinomaisesti esimerkiksi tyhy- ja virkistystilaisuuksiin. Kolmas teema oli toimintojen suuntaaminen lapsiperheille ja kouluille sekä yhteisöllinen ja ylisukupolvinen toiminta, joka soveltuu kaikenikäisille. Kehitysajatuksina kyselyssä nostettiin esiin yhteiset verkkosivut sekä saavutettavuuden parantaminen esimerkiksi pyöräilyreittien ja joukkoliikenteen kehittämisen avulla.

Toiminnan suunnittelun ydinsidosryhmiksi on tunnistettu Kartanon kummit ry, Lastenkulttuurikeskus Pyykkitupa sekä kahvila-ravintola Håkans. Heidän edustajiaan on haastateltu joulutammikuussa 2022–2023 heidän kartanoalueen kehitykseen liittyvistä näkemyksistään. Kartanon kummit ry:n toiveissa on jatkaa tukitoimintaansa ja järjestää museon ja Hakunila-Seuran kanssa yhteistyössä jo perinteeksi muodostuneita joulut- ja kevättapahtumia sekä kummituskierroksia. Håkansin yrittäjät toivoivat, että tasaisesti vuoden ympäri järjestettäisiin noin 500 ihmisen tapahtumia, mihin 60-asiakaspaikkainen kahvila sopii hyvin. Lastenkulttuurikeskus Pyykkituvan kohderyhmänä ovat koulut ja päiväkodit, joita ovat houkutelleet alueelle erilaiset omatoimityöpajat. Toiminta on lähtenyt käyntiin hyvin. Tärkeimmät kävijäryhmät ovat olleet lähialueen lapsiryhmät sekä lapsiperheet Hakunilasta ja Helsingin puolelta. Toiminnallisuus tulee vahvasti esiin kaikkien toimijoiden haastatteluista.

Selvityksen perusteella kaupunkilaisten toiveet ja toimijoiden tulevaisuuden ajatukset sekä suojelun asettamat ehdot ovat hyvin tasapainossa. Ideat ovat toteutettavissa. Yhteinen kehittäminen ja palvelukonseptin laatiminen jatkuvat seuraavien vuosien aikana, ja vuonna 2026 Håkansbölessä avautuu ainutlaatuinen ja elävä kartanomuseo.

Kaupunginhallitus 14.11.2022 § 15

Kaupunkikulttuurin toimialan apulaiskaupunginjohtajan esitys:

Päätetään

- a) kehittää Håkansbölen kartanon päärakennusta soveltuvaksi yleisölle avoimeksi museotilaksi, pienimuotoisiin tapahtumiin sekä kaupungin edustustilaksi,
- b) antaa tämä toimeksi Håkansbölen kartanon päärakennuksen peruskorjauksen tarvesuunnitelmatyöhön.

Päätös:

Päätettiin jättää asia pöydälle seuraavaan kokoukseen.

Kaupunginhallitus 28.11.2022 § 17

Kaupunkikulttuurin toimialan apulaiskaupunginjohtajan vs. esitys:

Päätetään

- a) kehittää Håkansbölen kartanon päärakennusta soveltuvaksi yleisölle avoimeksi museotilaksi, pienimuotoisiin tapahtumiin sekä kaupungin edustustilaksi,
- b) antaa tämä toimeksi Håkansbölen kartanon päärakennuksen peruskorjauksen tarvesuunnitelmatyöhön.

Päätös:

Päätettiin palauttaa asia valmisteluun.

Kaupunginhallitus 30.1.2023 § 9

Kaupunginjohtajan esitys:

Päätetään

- a) kehittää Håkansbölen kartanon päärakennusta soveltuvaksi yleisölle avoimeksi, aktiiviseksi ja vuorovaikutteiseksi museotilaksi, pienimuotoisiin tapahtumiin sekä kaupungin edustustilaksi edellä mainittujen suojelumääräysten puitteissa.
- b) antaa tämä toimeksi Håkansbölen kartanon päärakennuksen peruskorjauksen tarvesuunnitelmatyöhön.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Liitteet: Liite 1: Håkansbölen kartanon asemakaavamerkinnot ja määräys

Täytäntöönpano: Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala / Museopalvelut

Muutoksenhakuohje: 3.1 Oikaisuvaatimus- ja valituskielto

Lisätiedot:

Museopäällikkö Marjo Poutanen, p. 040 846 7814 (etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi)